

**До
Бойко Борисов
Министър председател
Република България**

**Копие до
Цецка Цачева
Председател
Народно събрание**

**Копие до
Маргарита Попова
Министър
Министерство на правосъдието**

**Копие до
Членовете на
Висшия съдебен съвет**

Открито писмо

**20 години след 10 ноември 1989, 20 години на безплодни опити за
осъществяване на съдебна реформа**

Уважаеми дами и господа,

Промените от 10 ноември 1989 година съдържаха три обещания за българското общество – демокрация и граждански права, пазарна икономика и правова държава. Тези обещания са и сред основните критерии за членство в Европейския съюз.

Почти три години след приемането на страната ни в ЕС и 20 години след 10-ти ноември, България е призната за действаща демокрация и пазарна икономика, но не успява да завърши процеса на реформиране на съдебната си система, така че да гарантира ефективно правосъдие на всеки български гражданин и да оправдае доверието на международните си партньори. Събитията от последните няколко седмици само потвърждават този неуспех.

Същите събития освен това ясно показват, че игнорирането на проблемите в съдебната система, редувани с хаотични приливи на конюнктурна реформена активност няма как да доведат до радикални промени с дългосрочен ефект.

Провалените опити за реформа на системата са до голяма степен резултат и от създадения с Конституцията от 1991 година модел на съдебната система, при който липсват ефективни механизми за взаимен контрол между отделните власти. Без решаването на този фундаментален проблем, всяко усилие за реформа, ограничаващо се до изменения на действащото законодателство, какъвто беше подходът през последните петнадесет години, е обречено на неуспех.

Като представители на неправителствените организации в страната, които от най-близо следят работата на органите на съдебната власт, ние се опитахме още юни месец, чрез открито писмо адресирано до ВСС, да сигнализираме за необходимостта от провеждане на сериозна дискусия за оценка на нуждите на съдебната система и изработването на нова, адекватна стратегия за продължаване на съдебната реформа.

С настоящето писмо отново искаме да изразим загрижеността си от процесите, които протичат не само във ВСС, но и в цялата съдебна система. Смятаме, че е дошъл моментът, в който трябва да се води открит разговор с участието на всички заинтересовани институции и на представителите на гражданското общество, разговор, насочен към предлагането на конкретни мерки, основани на цялостен план за реформа.

Ето защо, поставяме началото на този диалог като слагаме на дневен ред следните първоначални приоритети за реформа в управлението на съдебната власт и правораздаването:

I. Независимост на правосъдието и отговорно управление на съдебната власт - структурни и съдържателни реформи.

Изминалите двадесет години утвърдиха модела на задкулисно управление на съдебната система от политическата власт чрез избирането на политическата квота във Висшия съдебен съвет и ръководителите на върховните съдилища и прокуратурата. Този модел позволява сериозно влияние на политическата власт върху управлението на съдебната, като в същото време напълно я освобождава от отговорност за погрешни решения и злоупотреби с власт. Най-видимият израз на този модел е редовната предсрочна смяна на ВСС, извършвана в нарушение на най-основния принцип залегнал в Конституцията - независимост на съдебната система. Постоянното погазване на този най-основен принцип е доказателство както за банкрута на конституционния модел, така и за безсилието на

мнозинствата в предходните парламенти да намерят работещо решение за структурата на съдебната власт.

Възвръщането на доверието в българското правосъдие минава през изключване на всяка възможност за съмнение за политическа или икономическа зависимост, или влияние на сенчести лобита и мрежи. Поради спецификата на функциите и институционалните си устройства, двете гилдии на българската магистратура трябва да извървят този път относително независимо една от друга. Оптималният баланс между гаранциите за независимост, отговорност и отчетност на тези институции е различен за всяка една от тях, и тяхното съединяване е в основата на съществуващия неудачен конституционен модел. Разделеното управление на съда и прокуратурата е и утвърдената практика в страните на Европейския съюз. Считаме, че подобна градивна диференциация в рамките на независимата съдебна власт ще избистри лицата на съдебните и прокурорските институции и ще изясни отговорностите в тях. Очакваме тя да даде по-добър шанс на съдиите и прокурорите да поемат грижата за професионалната си репутация и да прекъсне възможностите за задкулисно лавиране и договорки в рамките на едно нездравословно и нефункционално институционално съчленяване.

Мерки:

- Създаване на Висш съдебен съвет, компетентен единствено по отношение на съдиите и на отделен орган, компетентен по отношение на прокурорите и следователите.
- Преразглеждане на конституционно определената структура на прокуратурата и въвеждане на ефективни механизми, гарантиращи както нейната независимост, така и отчетност и отговорност, в съответствие с най-добрите европейски практики.

II. Ограничаване на възможностите за влияние върху членовете на ВСС, върху съдиите и прокурорите

Начинът на формиране на ВСС трябва да бъде освободен от всякакви съмнения за политическа обвързаност и неизяснени зависимости на членовете му. С особена сила това важи за парламентарната квота, при която в резултат на безпринципната кулоарна търговия, водещи се оказват не личните и професионални качества, а лоялността и съответното политическо пристрастие. Веднъж установени, тези влияния се възпроизвеждат и при назначенията в съдебната система и така допълнително се нарушава принципа на независимост на съда. Обществото и магистратите трябва да знаят кои са членовете на ВСС, какви са техните професионални качества и опит, морал и ценности и кого представляват в дейността си. Само така може да се попречи сред тях да попадат анонимни пратеници на неясни лобита.

Мерки:

- Осигуряване на по-широка представителност на магистратите при избора на членове на ВСС от съдебната квота.
- Преместване на квалифицирано мнозинство при избор на парламентарната квота.
- Предложенията за членове на ВСС да бъдат мотивирани от съответните предложители и кандидатурите да бъдат известни поне един месец преди гласуването им в Народното събрание.
- Провеждане на обществени изслушвания на кандидатите с участие на експерти и представители на гражданското общество.
- Решенията на ВСС да се вземат с явно гласуване.

III. Ефективност на Висшия съдебен съвет

Кадровата политика във ВСС се определя от магистрати от върховните съдилища, които са мнозинството в него. Магистрати от другите нива на практика нямат достъп до управлението на системата, а това от своя страна води до нейното капсулиране. Липсва и приемственост, защото съставът на ВСС се подменя изцяло. Това допълнително блокира системата и забавя прокарването на последователни политики и структурирано обновление в нея.

Мерки:

- Намаляване на продължителността на мандата на членове на ВСС.
- Подмяната на състава на ВСС да става не едновременно, а на принципа на последователни квоти, като се осигури застъпването на мандатите на новите и предидущите членове.
- Определяне на дисциплинарни нарушения и наказания за членовете на Висшия съдебен съвет.
- Намаляване на изискванията за продължителност на стажа при избор за член на Висшия съдебен съвет.
- При назначения на ръководители на звена в съдебната власт да се провеждат обществени изслушвания на кандидатите с участие на експерти и представители на гражданското общество.
- Публичност на дисциплинарните производства.

Осъзнаваме, че посочените от нас приоритети и мерките към тях минават през промени в Конституцията, в Закона за съдебната власт и през изработването и приемането на нова стратегия за продължаване на реформата на правосъдието.

Смятаме, че към настоящия момент съществува ресурс както на политическо, така и на институционално ниво за осъществяването на тези промени и сме готови да се включим активно в един открит законодателен диалог.

Бихме искали да отправим покана до представителите на институциите да представят на 2.12.2009 г. публично своите виждания относно:

- необходимостта от конституционни и законови промени за изграждане на нов модел на съдебната власт и нейното управление, осигуряващ независимо и отговорно правосъдие, ефективна и отговорна прокуратура.
- бъдещи приоритети за нова стратегия за съдебна реформа.

Искрено вярваме, че и Висшият съдебен съвет ще подходи конструктивно към тези предложения и ще поеме отговорността за управлението на дейността си и оптимизирането на системата.

Убедени сме, че това е начинът за постигането на устойчиви резултати, изграждането на ефективно работеща съдебна система и утвърждаването на върховенството на закона.

9.11.2009 г.

С уважение,

Биляна Гяурова-Вегертседер
Председател на УС
Български институт за правни
инициативи

Иванка Иванова
Директор Правна програма
Институт
“Отворено общество” – София

Йонко Грозев
Програмен директор Център за
либерални стратегии

Мария Йорданова, Директор на
правната програма на Центъра за
изследване на демокрацията

Адв. Михаил Екимджиев,
Председател на УС на
„Асоциация за европейска
интеграция
и права на човека” - Пловдив

Георги Милков
Национална НПО мрежа за
гражданско наблюдение на съда в
България